

La perdurabilitat de les iniciatives agroecològiques col·lectives

La perdurabilitat de les iniciatives col·lectives va lligada a la cura dels seus integrants i a la seva manera d'organitzar-se. Conèixer l'experiència de projectes veterans és essencial per facilitar la seva replicabilitat al territori i apostar per un canvi de paradigma en xarxa des del sector de la producció. Posant en relleu la dimensió social de les seves pràctiques, podem destapar una perspectiva que queda sovint amagada sota altres qüestions més pràctiques o tècniques.

TEXT: ANA CORRERO HUMANES

Iniciar un projecte productiu i agroecològic en equip és sense cap dubte una aposta per un canvi de paradigma carregada de coratge i energia. Veure com al nostre voltant nombroses experiències brollen sense aconseguir arrelar i com la por venç a la il·lusió de molts companys té prou pes com per intentar comprendre què adoba la terra on s'assenten i quins vents amenacen la seva sement. Amb sort, la recerca que dona peu a aquest article servirà per recolzar nous projectes i contribuir a la reflexió conjunta de les iniciatives productives a les seves diferents etapes. L'anàlisi s'ha volgut fer des de la implicació i el diàleg, recalcant la dimensió social de les experiències.

La indagació en les claus de la perdurabilitat d'aquestes experiències respon a la inquietud de molts de nosaltres i el convenciment que hem de reivindicar el paper clau de la pagesia i de l'activitat productiva en la xarxa agroalimentària, però també a la motivació de facilitar l'intercanvi d'experiències entre pagesos veterans i incipients i posar en relleu els aspectes socials i afectius de les realitats dels projectes. Que molts d'ells han caigut per motius relacionats amb aquestes causes no és cap secret, tot i que ens obstinem a responsabilitzar altres factors o buscar eines per optimitzar (quasi exclusivament) dimensions més materials del dia a dia de les iniciatives.

El context no és precisament favorable, comptant que la indústria porcina suposa un 37,14% del total de la composició de la renda agrària catalana i acapara un 51% del terreny de conreu dedicat a cereal i farratge. La pagesia també es pot considerar una rara avis si mirem les xifres: l'any 2016, només un 1,6% de la població catalana es dedicava

al sector agrari segons dades de l'Idescat. Tot i així, el moviment agroecològic es posiciona com un eix de militància i de pressió per revertir la situació, lluitant per la sobirania alimentària del territori. Enfortir el sector productiu i conèixer les experiències que s'impliquen en aquest àmbit capgirarà sens dubte aquests números.

Com són les iniciatives agroecològiques

Les iniciatives que han participat en aquest projecte es caracteritzen per pertànyer a l'àmbit català, amb almenys tres components a l'equip i cinc anys mínims d'experiència, demostrant la seva estabilitat. A més a més coincideixen en nombrosos aspectes, en part per la seva vocació activista i en part per la semblança dels condicionaments que afronten.

Quant a la definició del projecte:

Transformació social. Totes les iniciatives participants tenen com a principi de base considerar la seva dedicació una eina de canvi social, integrant principis d'equitat i de presa de decisions conjunta i "de baix a dalt".

Quant al perfil dels seus membres:

Joves amb formació superior. Amb una mitjana d'edat de 37 anys, com a mínim la meitat d'ells són dones, la majoria amb una formació acadèmica superior en diferents àmbits, especialment tècnics.

Quant a la seva relació amb altres agents:

Participació en xarxes. La pertinença a associacions, xarxes de productors i/o consumidors i altres organitzacions de caire polític o social es habitual. La gran majoria

estan relacionades amb l'ofici de la pagesia, el territori o la qüestió agroecològica, entre altres. A vegades els seus objectius són més pràctics (com ara l'intercanvi de producte, la comercialització, etcètera) i en menor mesura mantenen una activitat de reivindicació o d'oci, per exemple.

Quant a comercialització:

Canals curts diversificats. Malgrat no haver-hi un canal de venda majoritari, totes les iniciatives tenen almenys tres formes de comercialització, destacant els compromisos de compra de particulars i grups de consum (com ara cistelles) i els mercats locals. A més a més, en nombroses ocasions fan servir el troc per altres productes o serveis, que es negocien tant amb altres pagesos com amb altres agents. La xarxa informal de cooperació i intercanvi és força ampla en aquests projectes, tot i que no representa un gran volum econòmic.

Quant al marc jurídic:

Recurs a diverses formes legals. Els marcs jurídics en ús són disperss, malgrat que moltes de les iniciatives utilitzen diverses figures legals i van arrencar com a associació un cop van considerar necessari comptar amb un coixí legal (cosa que no sempre coincideix amb l'inici de l'activitat). L'exigència de ser autònom per a l'obtenció de l'Ajuda a la incorporació de joves agricultors de la PAC ha fet que moltes hagin decidit acollir-se a aquest marc. Poques s'han constituït com a cooperativa formalment, tot i ser la figura recomanada per la Red de Economía Social y Solidaria (2010).

Quant a la seva organització:

Reunions de freqüència decreixent. L'organització logística és dispar, ja que no totes les iniciatives fan alguna mena de reunió funcional formalment cada setmana, i en moltes ocasions la responsabilitat de les tasques o la presa de decisions s'acaba diluint entre els membres del grup motor. Moltes atribueixen aquest fet a la manca de temps o a la consolidació de l'equip. Algunes dediquen trobades esporàdiques a la gestió emocional.

D'altra banda, malgrat els anys de recorregut, moltes no consideren que estiguin afermades, i aspiren a més folgança econòmica i a menys temps de dedicació.

Les claus de l'engranatge

La complexitat de les realitats en què es mou la vida en si mateixa s'afegeix als reptes que s'aventuren a emprendre les iniciatives agroecològiques. La dificultat per separar les esferes de la vida i la gran projecció que moltes persones posen sobre els projectes als quals dediquen el seu dia a dia fan delicat expressar els seus punts febles. Tot i així, l'exigència que s'autoimposen també provoca que a vegades la crítica s'aixequi per damunt de les fortaleses i victòries de la feina feta.

Encara que és impossible compartimentar les realitats i dissecionar processos, els punts claus que hem entrevist als projectes fan intuir tres categories que potser ajudaran a visualitzar amb més claredat com abordar les claus de la perdurabilitat:

- **Clau material.** La disponibilitat de recursos econòmics i materials és un dels grans factors limitants dels projectes productius. La gestió d'aquests recursos seguint criteris de sostenibilitat ecològica, al cor dels projectes agroecològics, imposa la necessitat de trobar estratègies alternatives a les pràctiques convencionals, cosa que els posiciona en un desavantatge evident.

- **Clau organitzativa.** Arribar a un model d'organització eficient i horitzontal és una aspiració comú a tots els projectes, tant al món de la producció agroecològica com a qualsevol altre col·lectiu que aspiri a la transformació social. Les diferents tradicions de les quals provenen els integrants dels equips, afegit al ritme vertiginós que imposa una activitat socioeconòmica, requereix de l'ús d'eines que ajudin a bregar amb els esculls del dia a dia.

- **Clau socioafectiva.** Potser és l'esfera més complexa, per la seva impalpabilitat. Com reconeixen moltes experiències, el "factor humà" és un dels grans focus de risc en la perdurabilitat dels projectes, per la seva imprevisibilitat i delicadesa. La cura de les relacions, les necessitats personals i els ritmes és essencial per a la sostenibilitat de la vida.

Els senders que es bifurquen

Si alguna cosa hem vist durant el camí és que les solucions no se serveixen amb safata ni la perdurabilitat d'aquestes experiències respon a cap manual.

Compartir projecte permet integrar diferents visions, cooperar per abastar el ven-

TAULA: FACTORS QUE INCIDEIXEN EN LES DIFERENTS CLAU DEL PROJECTE

	CLAU MATERIAL	CLAU ORGANITZATIVA	CLAU SOCIOAFECTIVA
PROBLEMÀTIQUES	<ul style="list-style-type: none"> · Estancament del nombre de consumidors · Desequilibri entre producció i experimentació · Malbaratament de gènere · Gestió econòmica · Cooptació de l'agroecologia pel sistema 	<ul style="list-style-type: none"> · Falta de projecció a llarg termini · Coordinació exigua del grup motor · Desgavell de la identitat jurídica · Excessiva diversificació comercial i de gestió 	<ul style="list-style-type: none"> · "Persones orquestra" · Manca d'inclusió social · Falta de comunicació interna · Incompatibilitat amb el temps personal · Absència de relleu
FORTALESES	<ul style="list-style-type: none"> · Multifuncionalitat · Entorn favorable · Finançament afí o flexible 	<ul style="list-style-type: none"> · Repartiment de tasques · Definició dels punts comuns del projecte · Responsabilitat compartida · Delegació d'activitats 	<ul style="list-style-type: none"> · Càlcul dels temps · Esdeveniments informals
POTENCIALITATS	<ul style="list-style-type: none"> · Complementació de sectors: <ul style="list-style-type: none"> - 2n sector. Transformació - 3r sector. Educació · Pedagogia: destacar els trets diferenciadors 	<ul style="list-style-type: none"> · Estratègia i flexibilitat · Articulació intersectorial · Canals de comercialització tradicionals 	<ul style="list-style-type: none"> · Aliança amb projectes afins · Diàleg intern: <ul style="list-style-type: none"> - Treball de processos - Crítica i autocrítica · Espais personals i col·lectius · El personal, el polític i l'econòmic

tall de tasques del projecte i treballar en una creació de relacions diferents.

L'esforç pedagògic amb els consumidors que duen a terme aquestes experiències a vegades topa amb una societat que encara no valora el paper estructurador d'un camp viu.

Per la seva banda, també les administracions públiques tenen un paper crucial si aspiren a enfortir el teixit local, amb la responsabilitat d'atendre les necessitats logístiques i econòmiques de la pagesia del territori.

No només cal la posada en valor per part de la societat per donar sentit als projectes, sinó també la dels mateixos pagesos. Malgrat la incertesa, l'autoreconeixement de la pagesia és un clar incentiu per a la seva consolidació.

Observar les protagonistes del camp també ens permet veure nous escenaris. Les dones estan alçant la veu en la creació d'un nou paradigma agrosocial, abanderant noves vies. Sigui com sigui, l'experiència de les iniciatives consolidades és especialment enriquidora a l'hora de recolzar projectes incipients i treballar colze amb colze per enfortir els brots tendres de les xarxes sembrades per les veteranes.

Com diria Borges, la consolidació és un jardí de senders que es bifurquen. No hi ha un sol camí cap a la consolidació dels projectes, ja que cada un respon a un context, unes inquietuds i unes possibilitats pròpies. Perdurar no és necessàriament arribar a una rutina calmada i reconfortant, sinó apoderar-se de les eines precises per a sentir-se còmode al projecte i lidiar amb l'incert. ✿



Hortec som una cooperativa que produeix i distribueix fruites i verdures de conreu ecològic.

Treballem amb estima i dedicació perquè l'alimentació amb productes ecològics sigui una realitat per a tothom.

Si està interessat en oferir els nostres productes al seu establiment, contacti amb nosaltres i l'informarem.



frutes i verdures de conreu ecològic

Hortec SCCL · Transversal 8, 47 · 08040 Mercabarna · Tel. 93 263 43 04 · Fax 93 263 07 97 · E-mail: info@hortec.org · www.hortec.org